

Görsel Sanatlar Öğretim Programları ve Öğretmen Yeterlikleri

Vedat ÖZSOY

Prof. Dr. Vedat ÖZSOY

GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETMEN YETERLİKLERİ

ISBN 978-625-8044-53-9

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2022, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır; indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Şubat 2022, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Güler
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.
Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA
Tel: (0312) 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Prof. Dr. Vedat ÖZSOY

Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nü bitirdi (1978). Fethiye Lisesi'nde resim öğretmenliği yaptı (1979-1980). Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Bölümünde lisans tamamlama yaptı ve bu bölüme Araştırma Görevlisi oldu (1987). İngiltere Birmingham City Üniversitesi Institute of Art and Design'da Yüksek Lisansını (1991), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Doktorasını (1995), Arizona State University, College of Fine Arts'da Post-Doktorasını (1996-97) tamamladı. Resim-İş Eğitimi alanında Doçent (1998) ve Profesör (2004) oldu.

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu, İlköğretim Resim-İş Dersi Öğretim Programı Geliştirme Komisyonu Başkanlığı yaptı (1991-1992). Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri program geliştirme komisyonu başkanlığı yaptı ve öğretmen hizmet içi eğitimlerine eğitici olarak katıldı (1991-2012).

Yükseköğretim Kurulunun Dünya Bankası destekli projesi çerçevesinde, Eğitim Fakülteleri Program Geliştirme Çalışma Grubu, Fakülte-Okul İşbirliği Programı Çalışma Gurubu ve Akreditasyon Çalışma Gurubu Üyelikleri görevlerinde bulundu (1997-2002). Bu görevleri sırasında Londra'da Teacher Agency'de ve Boston'da Harvard University Graduate School of Education'de akreditasyon uzmanlığı seminerlerine katıldı (1999).

Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Yönetim Kurulu üyeliği yaptı (2000-2004). Bu görevi sırasında 13 bölümlük "Sanatla Büyümek" adlı sanat eğitimi TV dizisini, "Gazi Eğitim 75. Yılında" Belgeselini hazırlatıp yayınlattı. İki kez ulusal ve ödüllü olarak "TRT Resim ve Heykel Yarışması ve Sergisi" etkinliğini düzenledi.

Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği'ni (GÖRSED) kurdu (2003) ve 7 yıl Genel Başkanlığını yaptı. GÖRSED adına ödüller ihdas etti, sergiler ve paneller düzenledi, bülten ve kitaplar yayınlattı.

Üyesi olduğu International Society for Education Through Art'ın (InSEA) 7. Avrupa Bölge Kongresinin Türkiye'de düzenlenmesinde etkili oldu (2004). İki dönem InSEA Dünya Konseyi üyeliğine seçildi (2008-2014). Bu görev sırasında The World Alliance for Arts Education (WAAE)'in New Castle/İngiltere ve Seul/Kore'de yapılan genel kurul ve kongrelerine InSEA delegesi olarak katıldı.

2014-2017 yılları arasında InSEA Genel Sekreterliği görevini yerine getirdi.

Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığı (2005-2008) yaptı. Bu görevi sırasında ilk defa Güzel Sanatlar Fakülteleri Dekanları Paneli düzenledi ve her yıl tekrarlanması için çaba sarf etti.

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dekanlığı (2008-2015) görevlerini yaptı. Dekanlık görevleri sırasında

Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) Sanat Dalları Eğitim Konseyi ve Eğitim Komisyonu üyeliklerinde bulundu (2005-2015).

European League of the Institute of the Arts (ELIA) ve International Council of Fine Arts Deans (CFAD) ile Birmingham City University tarafından birlikte düzenlenen Sanat ve Tasarım Eğitiminde Kalite Güvencesi Uzmanlığı eğitimine katıldı (2008).

Görsel Sanatlar Eğitimi Deneği tarafından geleneksel olarak verilen Görsel Sanatlar Eğitimi Onur Ödülüne lâyık görüldü (2013).

TED Ankara Özel Okulları Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Geliştirme Komisyonuna danışmanlık yaptı (2013-2014).

“Sanatla El Ele Köprü Kurmak” adlı AB Projesini (2006) ve “Görsel Kültür Kuramının İlk ve Ortaokul Derslerinde Uygulanması” adlı TÜBİTAK 4005 projesini (2018/2019) gerçekleştirdi.

Ankara Yenimahalle İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü’nün Ankara Kalkınma Ajansının desteği ile hazırladığı “Okulum Ankara” müze eğitimi projesine danışmanlık yaptı (2016).

Kanada Vancouver’da British Columbia University’de misafir profesör olarak bir yıl görev yaptı (2016-2017).

20 Yüksek lisans tezi ve 15 Doktora tezine danışmanlık; 15 doktora tezine de yardımcı danışmanlık yaptı (2000-2019).

Görsel sanatlar eğitimi (resim-iş), tasarım eğitimi, müze eğitimi, öğretmen yetiştirmede kalite güvencesi ve akreditasyon, sanat eğitiminde program geliştirme, ölçme ve değerlendirme konularında kitap ve makaleleri bulunmakta, son yıllarda görsel kültür, STEAM eğitimi, sanat ve tasarım eğitiminde tasarım odaklı düşünme ve inovasyon, Bilim Merkezlerinde Denetleme ve Değerlendirme konularında çalışmaktadır.

Halen TÜBİTAK Bilim Merkezleri Kurulması Danışma ve Değerlendirme Komisyonu üyeliği ve APEAS İnşaat Firmasında sanat danışmanlığı görevini de yürütmekte olan Dr. Özsoy, TOBB ETÜ Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Sanat ve Tasarım Bölümünde eğitim, öğretim ve araştırma etkinliklerini sürdürmektedir.

ORCID: 0000-0003-0483-1445

URL: <https://www.vedatozsoy.com/>

E-MAIL: vozsoy@etu.edu.tr / vedsoy@gmail.com

ÖN SÖZ

Öğretmenlik yalnızca bir iş değil özel bir meslektir. İlgimiz ve aldığımız eğitime dayalı olarak herhangi bir meslek edinmiş ve onunla hayatımızı kazanıyor olabiliriz, ancak o meslek alanını iyi bilmemiz, o meslekte deneyim sahibi olmamız o alanı iyi öğretebileceğimiz anlamına gelmez. Öğretmen, uzun yıllara dayalı olarak elde edilmiş bilgi ve deneyimlerle oluşturulan öğretim yöntemlerini kendi beceri ve mesleki yeterliğiyle zenginleştirip kullanarak, bireyin bir meslek alanında yetişmesi ve kariyer sahibi olması, toplumda kendine iyi bir yer edinebilmesi için, sistemli bir eğitim ve öğretim sağlayan kişidir.

Biz öğretmenler görevimizin gelecek kuşakları toplumdaki yerlerine hazırlamanın yapabileceğimiz en önemli iş olduğu konusunda hemfikirizdir. Kendini kutsal gördüğü işine adanmış öğretmenler olarak, mesleki sorumluluklarımızın bilincindeyiz. Aldığımız hizmet öncesi eğitim ve meslekte edindiğimiz deneyimimizle, toplumumuza sunacak çok şeyimiz ve hayatın her kesimlerine hitap edecek birçok iç görümüz vardır.

Görsel sanatlar öğretmenleri olarak bizler, öğrencilerimize öğrenme heyecanını verebilmek, çağdaş bilgi ve sanatsal uygulamalarla donatabilmek için önce kendimiz etkin öğrenenler olmalıyız. Bunun için alanımızdaki önemli yayınları edinmeli, eserleri toplamalı, saklamalı ve mesleki bir kütüphaneye sahip olmalıyız. Ayrıca, müzeleri ve sanat galerilerini ziyaret etme, buralardan ve benzerlerinden okul dışı öğrenme ortamları olarak yararlanma, güncel sanat kitaplarını ve süreli yayınları okuma ve kendi sanatsal çalışmalarımızla düşünce ve duygularımızı ifade etmek için kendimize zaman ayırmalıyız. Bu yollarla ve kendimizi sürekli güncel tutarak kazandığımız heyecan ve neşeyi öğrencilerimize doğrudan aktarmış olacağız. Unutmayalım ki kendi coşkumuzun, yeti ve yeteneklerimizin öğretmen olarak yeterliğimizdeki yerini hiçbir şey tutamaz, ancak sanat öğretiminde son derece programlı ve planlı olmak zorunda olduğumuzu da göz ardı etmemeliyiz.

Görsel sanatlar derslerimizi düzenli ve sistemli bir hale getirmek amacıyla öğretim sürecinde kullandığımız ders öğretim programları, ünite planları ve ders planları alanımızın öğretiminde önemli araçlardır. Bu program ve planlar hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmak, derslerimizde bunları kullanmamızı kolaylaştıracaktır. Kitabımızda, bu program ve planların bizler için neleri ifade ettiği, tarihsel süreçte nasıl geliştikleri ve günümüze nasıl evirildiklerine değiniyoruz. Ayrıca bunları nasıl hazırlayabileceğimiz, hazırlarken nelere dikkat etmemiz gerektiği konularını da işliyoruz. Kitapta program ve planlar hazırlanırken özel yeteneklilere ve dezavantajlı gruplara yönelik dikkat edilmesi gereken hususlara da yer vermekteyiz.

Görsel sanatların bir alanında kendimizi yetiştirirken farklı sanat alanlarında da bilgi ve deneyim sahibi olmak, farklı yaş ve yetenek gruplarından oluşan öğrencilere sanatı nasıl ve hangi yöntemlerle öğreteceğimizi bilmek bizim mesleki yeterliğimizin iki önemli göstergesidir. Bunların dışında mesleğimizle ilgili diğer yeterlikler de vardır. Kitabımızda tüm bu mesleki yeterliklerin ne anlama geldiğine, hazırlanmasına ve uygulanmasına yer veriyoruz. Böylece öğretmen adaylarının ve görevdeki öğretmenlerin kendi mesleki yeterlikleri konusunda merak ettikleri hususlara derinlemesine girmeleri sağlanmış olmaktadır. Kitap ayrıca, Yükseköğretim Kurulu tarafından eğitim fakültelerinin resim-iş eğitimi lisans programlarına konulan *Görsel Sanatlar Öğretim Programları ve Öğretmen Yeterlikleri* dersi için bir kaynak ders kitabı niteliği taşımaktadır. Bu amaçla hazırladığımız Ders Öğretim Programı taslağına derslerin planlanmasında bu dersi okutacak meslektaşlarımıza yardımcı olması için ekte yer verdik.

Öğretmen adayları için bir ders kitabı olma özelliğinin yanı sıra okullarımızda görevli görsel sanatlar öğretmenleri ve sınıf öğretmenlerinin yararlanabileceği konuları içeren kitabımızın tüm eğitimcilere ve ilgilenen herkese yararlı olması en büyük dileğimizdir.

Prof. Dr. Vedat Özsoy

Şubat 2022

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....v

1. BÖLÜM

EĞİTİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Ünite I Eğitim Programı, Ders Öğretim Programı, Ünite Planı, Yıllık Plan, Ders Planı Kavramları, Tarihçesi, Gelişimi ve İşlevleri	3
Ünite II Eğitim Programının Gerekliği, Hazırlanması ve Uygulanması	15
Ünite III Ders Öğretim Programının Gerekliği, Hazırlanması ve Uygulanması.....	20
Ünite IV Ünitelendirilmiş Yıllık Plan ve Ders Planı Hazırlama Yöntemleri	24
1. Bölümün Kaynakçası	3

2. BÖLÜM

GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Ünite I Görsel Sanatlar Eğitiminde Öğrenme Kuramları	35
Ünite II Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Amacı, Tarihsel Gelişimi ve Kuramsal Temelleri	59
Ünite III Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Gerekliği, Hazırlanması ve Uygulanması.....	103
Ünite IV Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programlarında Kademeler Arası ve Disiplinler Arası İlişki	116
2. Bölümün Kaynakçası	131

3. BÖLÜM

GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÜNİTELENDİRİLMİŞ YILLIK PLAN VE DERS PLANI (GÜNLÜK PLAN)

Ünite I Görsel Sanatlar Dersi Ünitelendirilmiş Yıllık Planının Amacı, Hazırlanışı ve Uygulanışı	137
Ünite II Görsel Sanatlar Ders Planının (Günlük Plan) Hazırlanışı ve Uygulanışı.....	152
Ünite III Öğrencilerin Bireysel Farklılıkları ve Sosyokültürel Özelliklerinin Görsel Sanatlar Dersi Ünite ve Ders Planlarına Yansımaları	162
3. Bölümün Kaynakçası	184

4. BÖLÜM

GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMENLİĞİ MESLEKİ YETERLİKLERİ

Ünite I Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri.....	187
Ünite II Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterliklerinin Geliştirilmesi ve Uygulanması	197
Ünite III Görsel Sanatlar Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri	213
Ünite IV Görsel Sanatlar Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerinin İncelenmesi.....	222
4. Bölümün Kaynakçası.....	240
EKLER	243

1. BÖLÜM

EĞİTİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

“Eğitmciler zihinleri şekillendirmeye yardımcı olur ve sunduğumuz eğitim programı bu süreçte kullandığımız en önemli araçlardan biridir.”

Elliot W. Eisner

Ünite I: Eğitim Programı, Öğretim Programı, Yıllık Plan, Ders Planı kavramları, tarihçesi, gelişimi ve işlevleri

Ünite II: Eğitim Programının gerekliliği, hazırlanması ve uygulanması

Ünite III: Öğretim Programının gerekliliği, hazırlanması ve uygulanması

Ünite IV: Ünite planı, yıllık plan ve ders planı hazırlama yöntemleri

Tanım

Bu bölümde eğitim programı, öğretim programı, yıllık ders plan ve günlük ders planları kavramlarının tanımlanması ve hazırlanmasına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Gerekçe

Eğitim ve öğretim programları ile planların hazırlanış amaçlarının, gerekçelerinin ve yöntemlerinin bilinmesi, derslerde işlenecek konuların bu program ve planlara uygun hale getirilmesinin sağlayacağı yararları göstereceği gibi derslerin işlenişini de kolaylaştıracaktır. Böylece görsel sanatlar öğretmenleri ve öğretmen adayları bu önemli araçlar yoluyla dersin amaçlarını ve kazanımlarını gerçekleştirmede, ölçüp değerlendirmede bir akıcılık ve düzen sağlayabileceklerdir.

Hedefler

Görsel sanatlar öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının eğitim ve öğretim programlarıyla, ders planlarıyla ilgili temel bilgi ve uygulamaları kavrayarak bunları oluşturma ve kullanma becerileri kazanmaları hedeflenmiştir.

Amaçlar

Bu bölümü tamamlayan görsel sanatlar öğretmeni ve öğretmen adayı;

1. Program, eğitim programı, öğretim programı kavramlarını tanımlayabilir,
2. Ünite planı, yıllık plan ve ders planı kavramlarını tanımlayabilir,
3. Eğitim ve öğretim program ve planlarının işlevlerini bilir,
4. Eğitim programı hazırlayıp uygulayabilir,
5. Öğretim programı hazırlayıp uygulayabilir,
6. Ünite planı hazırlayıp uygulayabilir,
7. Yıllık plan hazırlayıp uygulayabilir,
8. Ders planı hazırlayıp uygulayabilir.

ÜNİTE I

EĞİTİM PROGRAMI, DERS ÖĞRETİM PROGRAMI, ÜNİTE PLANI, YILLIK PLAN, DERS PLANI KAVRAMLARI, TARİHÇESİ, GELİŞİMİ VE İŞLEVLERİ

Giriő

Bu ünite de eğitim programı, öğretim programı, yıllık plan ve günlük ders planı kavramları açıklanmakta, tarihçesi, gelişimi ve işlevleri hakkında bilgiler verilmektedir.

Kazanımlar

Bu ünite sonunda görsel sanatlar öğretmeni ve öğretmen adayı;

1. Program, eğitim programı, ders öğretim programı, ünite planı, yıllık plan ve ders planı kavramlarını açıklar,
2. Eğitim ve ders öğretim programları ile planların ortaya çıkış nedenlerini ve tarihsel gelişimini bilir,
3. Eğitim ve ders öğretim programları ile planların işlevleri hakkında görüşlerini ifade eder.

ETKİNLİKLER

Etkinlik- 1 Derse Hazırlık

Araştırma soruları

1. Program ne demektir, türleri nelerdir?
2. Plan ve planlama ne demektir, niçin plan yapma ihtiyacı duyarız?
3. Eğitim programı ile öğretim programı arasında ne fark vardır?
4. Eğitim ve öğretim programının işlevleri neler olabilir?

Etkinlik- 2 Program ve Plan Kavramları, Türleri ve İşlevleri

Program kavramı Türk Dil Kurumunun Güncel Sözlüğünde “Yapılacak bir işin bölümlerini, bölümlerin sırasını ve zamanını gösteren tasarı, yetiőek” olarak tanımlanmaktadır ve altı tanım türüne yer verilmektedir. Bunlar;

1. İzlenç,
2. Okullarda, haftanın belli günlerinde, belli saatlerde verilecek dersleri gösteren çizelge,